

Tovagyűrűző instabilitás?

Rácz Margit

Az eurózóna két vezető tagállama Franciaország és Németország már második éve magasabb költségvetési deficittel kell, hogy szembenézzen, mint amit a Stabilitási és növekedési paktumban rögzített alapelvek megengednek. A paktum azon országok számára, amelyekben ilyen helyzet áll elő, pénzbüntetést helyez kilátásba.

A francia és a német költségvetési helyzet azért tekinthető különösen bonyolultnak, mert nemcsak hogy 2002-ben és 2003-ban lépik túl a GDP-ben mért háromszázalékos deficithatárt, hanem 2004-ben és 2005-ben is erre lehet számítani.

A problémát csak fokozza, hogy a tizenkét GMU-tagország közül mindkét évben tíz ország megfelelt a paktum előírásainak. Tehát a két legnagyobb és legbefolyásosabb tagország fiskális helyzete került szembe a minden tagra érvényes szabályozással. A dolgot csak bonyolítja, hogy a Stabilitási és növekedési paktumot német követelésre fogadták el. A Kohl-kormány pénzügyminisztere, Theo Waigel szorgalmazta a minél szigorúbb paktumot. Célja az volt, hogy szinte elrettentő büntetést helyezzen kilátásba a három százalékos deficithatár megsértése esetén. A német pénzügyi vezetés úgy vélte, hogy erre szükség van, mert az eurózóna alapítói közé bekerül-

nek olyan országok is, amelyekben hiányzik az ún. stabilitási kultúra. Itt mindenekelőtt Olaszországra kell gondolni, ahol a magas államadósság tanúskodott erről a „stabilitási-kultúra-hiányról”.

Nyilvánvaló, hogy Németországban és Franciaországban a fiskális problémák kiéleződése összefügg a jelenlegi világgazdasági recesszióval, éppen úgy, mint a globalizáció kihívásaival vagy a lakosság elöregedésével. Ezeket a meglévő és lehetséges szempontokat a paktum megfogalmazásakor teljes mértékben figyelmen kívül hagyták. Részben ez a jelenlegi problémák okozója. Hiszen a költségvetés konszolidálása és a konjunktúraciklus összefügg. A recessziós időszakokban jóval nehezebb a konszolidációs feladatok megoldása. Márpedig ilyen időszakokra periodikus rendszerességgel sor kerül.

Nemcsak a GMU-ra, de nyilván arra is tekintettel, az államháztartási reform már a 90-es évek közepe óta szükséges lett volna a legfejlettebb jóléti gazdaságokban. Mivel azonban az ilyen reform – legalábbis rövid távon – a már megszerzett és szokássá vált szociális jogok kurtításával jár együtt, egyetlen politikus sem vállalkozik szívesen a reform végrehajtására. Ugyanakkor az is világos, hogy minél később kerül sor a reformra,

annál kisebb a gazdaságpolitikai játéktér. Pontosan ez a helyzet most Németországban és Franciaországban. A telephelyi versenyképesség javítása érdekében adóreformot kell végrehajtani, és párhuzamosan a nyugdíj- és egészségügyi rendszert fokozatosan és legalább részben privatizálni kell.

A Stabilitási és növekedési paktum ilyen kihívásokra nincs felkészülve. Ugyanakkor fegyelmező ereje éppen az egyszerű és szigorú szabályrendszer miatt érezhetően hozzájárult az euró nemzetközi szerepének kibontakozásához. Ha egyáltalán felmerül, hogy árnyaltabb szabályozásra lenne szükség a költségvetési hiány nagysága és megítélése szempontjából, akkor jobb lenne erre egy olyan időszakban módot találni, amikor a paktum előírásait egyetlen tagország sem sérti meg. Ebből a logikából az következik, hogy a franciáknak és a németeknek jelenleg ki kellett volna fizetniük a büntetést.

Az Európai Bizottság éppen erre tett javaslatot az ECOFIN-tanácsnak. Abból indult ki, hogy a két ország esetében a deficitkritérium tartós megsértése várható. Az ECOFIN-tanácsban azonban a franciák és a németek együttesen olyan lobbierőt képviseltek, hogy elérték büntetés alóli felmentésüket.

A hollandok és az osztrákok már az ECOFIN-tanácsban is hangot adtak erőteljes nemtetszésüknek ezzel a döntéssel kapcsolatban. Pedro Solbes, az Európai Bizottság fiskális politikájáért felelős főbiztosa pedig egyenesen azzal fenyegetőzött, hogy az Európai Bíróságnál feljelenti a tanácsot, mivel az megsértette az egyik közösségi politika szabályrendszerét.

Ma még nem mondható meg, hogy sor kerül-e a bizottsági fenyegetés valóra váltására.

Tehát nem lehet tudni, hogy a közösségi intézményrendszerben tovább megy-e a francia és a német felmentés ügye. Ha igen, akkor a közösségi intézményrendszeren belül eszkalálódik a probléma.

Az Európai Központi Bank elnöke, a nemrég megválasztott Trichet éles hangon ítélte el az ECOFIN-döntést, és utalt arra, hogy megrendülhet az euró iránti nemzetközi bizalom. Az eurózónán belül pedig az inflációs várakozásokra gyakorolhat negatív hatást ez a döntés.

Ennél is súlyosabb következménye a francia–német törvénytörő érdekvédelemnek, hogy a nagy országok meghatározott esetekben figyelmen kívül hagyhatják azokat a közösségi szabályokat, amelyeknek a betartását minden más tagország esetében szigorúan megkövetelnék. Minden tagállam – mai és 2004 májusában csatlakozó – felvetheti, hogy miért nem követheti ő is a francia–német „viselkedési kultúrát” (vagy inkább kultúrahiányt). Semmi sem indokolja ugyanis, hogy bizonyos jogok csak a franciákat és a németeket illessék meg. Precedens értéke lehet tehát az ECOFIN-tanács döntésének. Ez pedig egy ponton túl az egész EU működését kérdőjelezheti meg. A problémát csak tetézi, hogy nincs semmilyen megfontolt kezdeményezés arra, hogy a *de facto* felfüggesztett Stabilitási és növekedési paktumot *de jure* is felfügesszék, és a feltételeknek megfelelően árnyaltabb tartalmat próbáljanak adni neki.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők

és letölthetők a www.vki.hu weboldalról